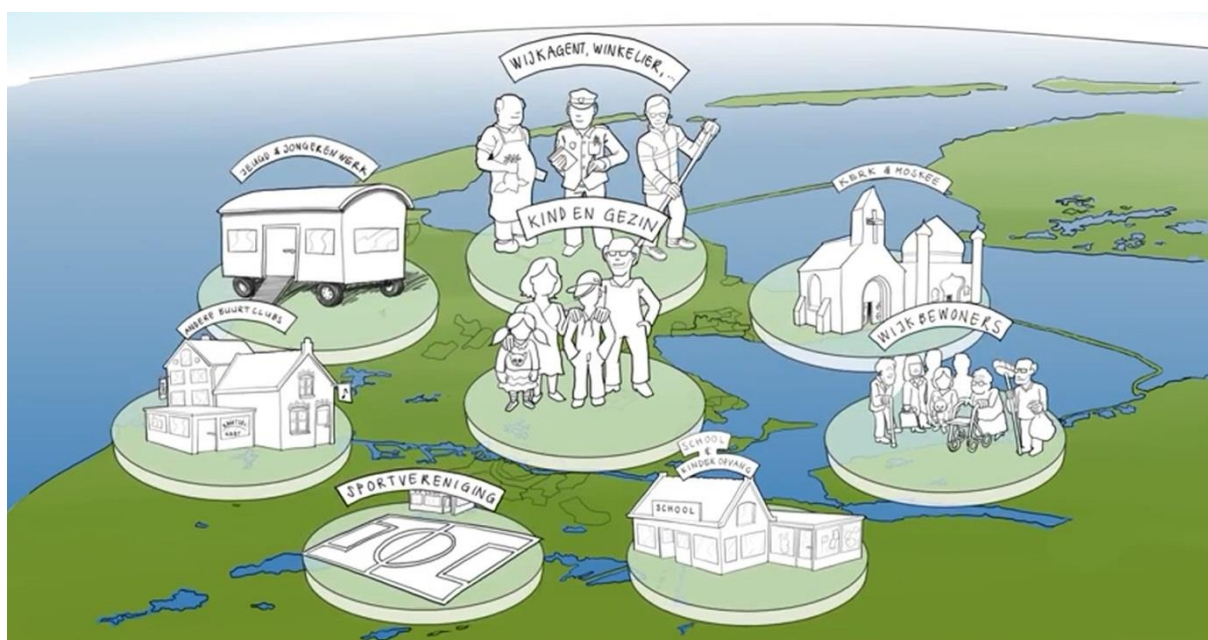

Opvoeden samen met de buurt in West-Friesland

Versterking van de pedagogische civil society in 4 stappen

Paul Duijvestijn

HANDREIKING

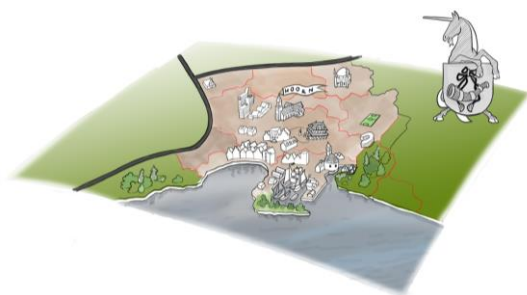
Opvoeden samen met de buurt in West-Friesland

Versterking van de pedagogische civil society in 4 stappen

Paul Duijvestijn

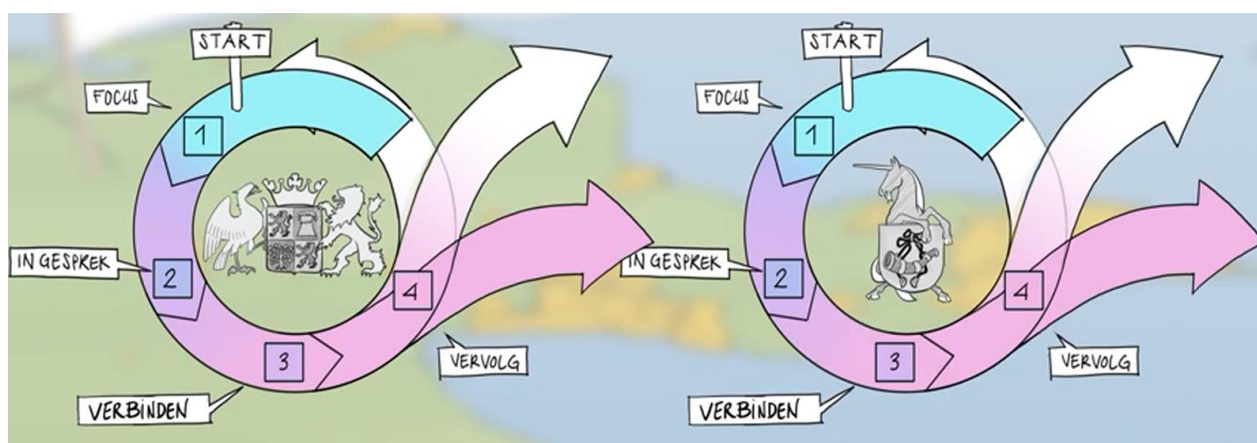
Amsterdam, 21 mei 2015

Paul Duijvestijn
projectleider / senior onderzoeker
pduijvestijn@dsp-groep.nl
M 06 45882511

Inhoud

Opvoeden samen met de buurt: over het waarom, wat, hoe	4
Stap 1 Bepalen van de focus	7
Stap 2 In gesprek met de wijk	10
Stap 3 Verbinden	13
Stap 4 Vervolgacties en borgen	17

Opvoeden samen met de buurt: over het waarom, wat, hoe

Aanleiding, doel en opzet van deze handreiking

De nieuwe Jeugdwet gaat uit van de eigen kracht van gezinnen en jeugdigen. Belangrijk element daarin is het beter benutten van het sociaal netwerk om het gezin heen. Maar om welke mensen en partijen gaat het dan? En hoe zijn deze mensen en partijen beter in stelling te brengen? Die vragen vormden aanleiding voor het project *Opvoeden samen met de buurt in West-Friesland*. Met ondersteuning van de Provincie Noord-Holland experimenteerden de gemeenten Hoorn en Opmeer met het versterken van de zogeheten *pedagogische civil society*. Met als centrale insteek:

Hoe kun je als gemeente de opvoedkracht van een buurt, wijk of dorp stimuleren, zonder zelf te veel over te nemen?

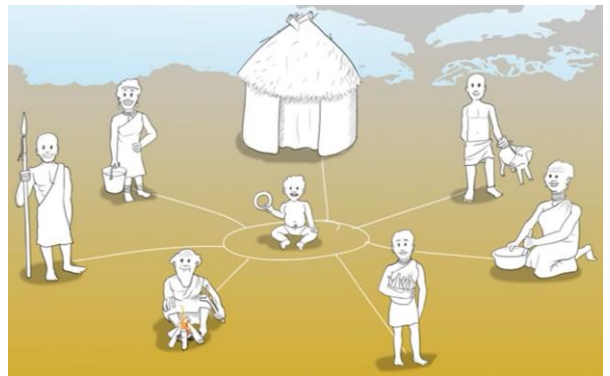
Beide gemeenten hebben hier op geheel eigen wijze invulling aan gegeven, maar toch zijn er ook overeenkomsten. In grote lijnen volgden Hoorn en Opmeer dezelfde stappen. Die stappen staan centraal in deze handreiking, die bedoeld is om ook uw gemeente te inspireren om concreet aan de slag te gaan met het versterken van de pedagogische civil society.

Alvorens nader in te zoomen op de vier stappen en de voorbeelduitwerkingen van Hoorn en Opmeer gaan we eerst kort in op de betekenis en achtergrond van het concept *pedagogische civil society*.

It takes a whole village to raise a child

It takes a whole village to raise a child, zo luidt een eeuwenoud Afrikaans gezegde, dat in 2008 door de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) nieuw leven werd ingeblazen. In het rapport *Versterking voor gezinnen* geeft de RMO op de volgende wijze invulling aan het begrip *village*:

- De *village* bestaat uit medeopvoeders die zich om kinderen bekommeren die zonder ouders op straat lopen of spelen.
- De *village* biedt veilig toezicht als kinderen even ontsnappen aan de blik van de ouders.
- De *village* kan een steun zijn als het tussen ouders niet botert.
- In de *village* helpen gezinnen elkaar bij praktische zaken zoals de opvang van kinderen.
- In de *village* zouden ouders onderling een bron van kennis en kunde zijn.
- In de *village* vindt een gesprek plaats over normen: wat kan wel en wat kan niet. Men spreekt elkaar ook aan op die normen.
- In de *village* lost men problemen vaker onderling op, zonder een beroep te doen op autoriteiten.
- In de *village* wordt, als dat nodig is, alarm geslagen wanneer er sprake is van ontwikkelingen die bedreigend zijn voor jongeren.

De pedagogische civil society, oftewel: Opvoeden samen met de buurt

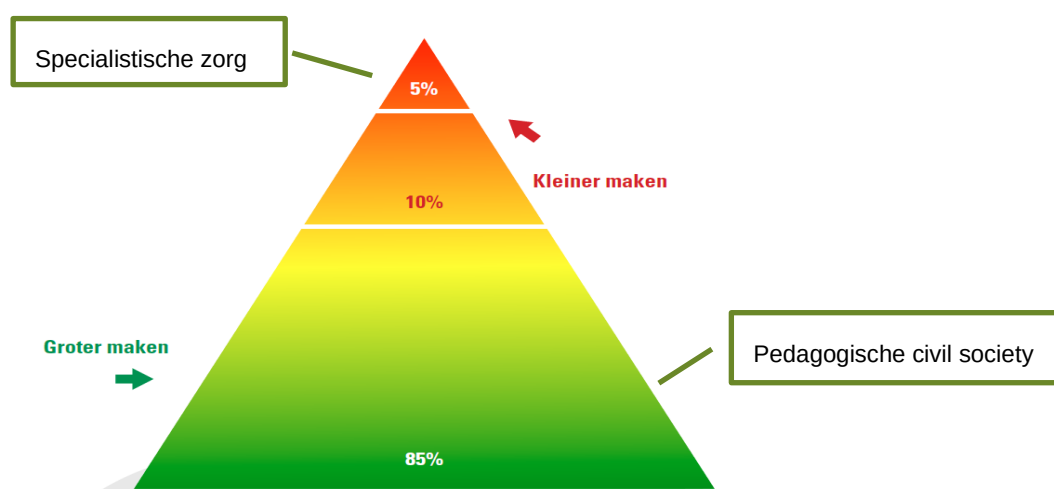
Hoogleraar Pedagogiek Micha de Winter introduceert in 2008 de term *pedagogische civil society*. Dit concept, dat min of mee gelijk staat aan de term *Village*, vormt de kern van het ZonMw-programma 'Voor en door jeugd en gezin' (2009-2012). Hierin wordt Pedagogische civil society omschreven als:

Dat deel van de samenleving waar burgers (kinderen, jongeren, ouders en andere volwassenen) in vrijwillige verbanden verantwoordelijkheid nemen voor een pedagogisch klimaat waarin het goed opvoeden en opgroeien is, in samenwerking met of juist als tegenkracht tot overheden (gemeente, de jeugdsector, het welzijnswerk), bedrijven en andere civil society organisaties.

Deze definitie roept veel vragen op, zoals: maakt de leerkracht op school als professional deel uit van de pedagogische civil society? En hoe zit het met de wijkagent of buurman op de hoek? Maar belangrijker dan de vraag welke partijen formeel wel en niet deel uitmaken van de pedagogische civil society is de vraag hoe het opvoedklimaat in de buurt kan worden versterkt en wat ieders bijdrage daaraan kan zijn. Het gaat erom een gedeelde opvoedingsverantwoordelijkheid te creëren in buurt, wijk of dorp.

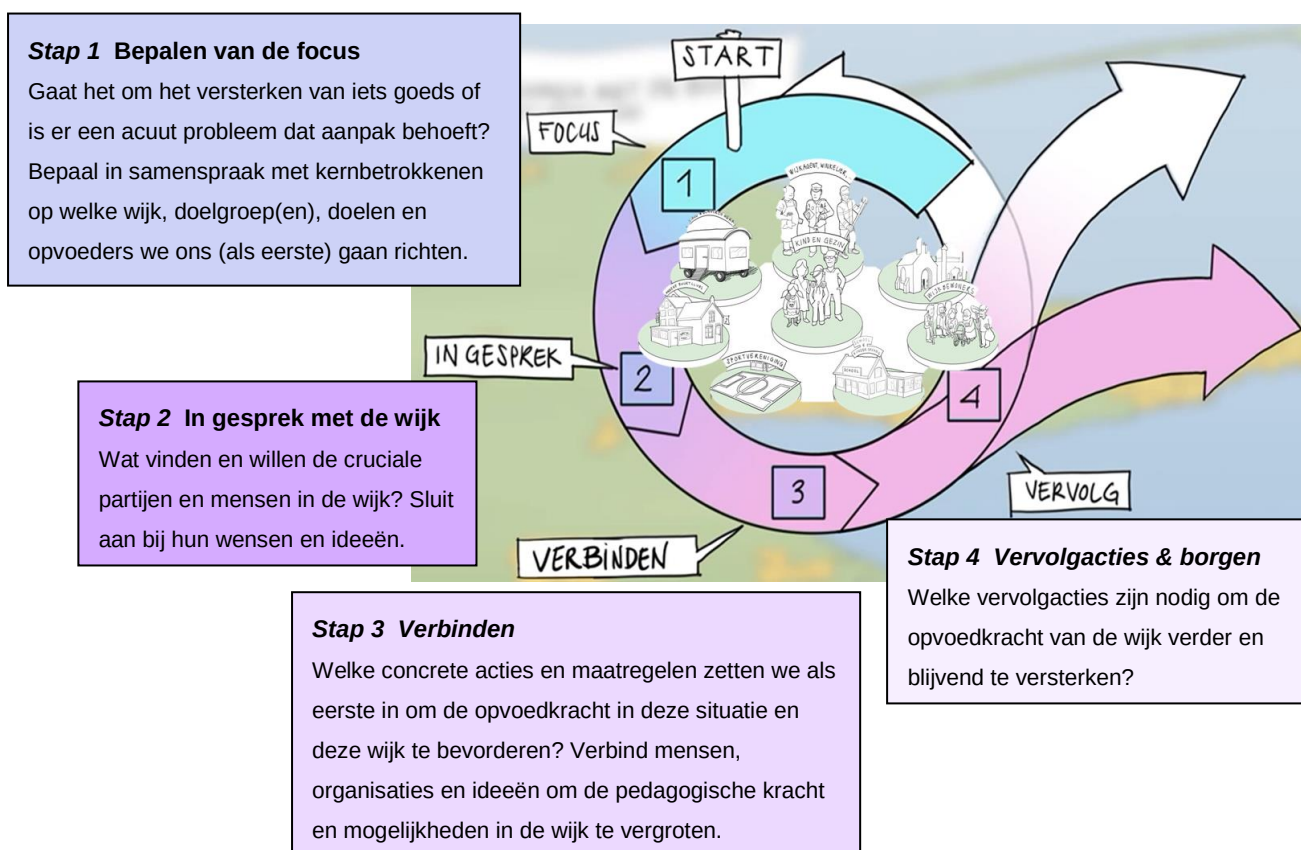
Want hoewel opvoeding in de eerste plaats natuurlijk een zaak van ouders is, kan het sociale netwerk om het gezin heen die opvoeding wel versterken en ondersteunen. Om ervoor te zorgen dat kinderen en jongeren goed opgroeien is het belangrijk dat zij vanuit verschillende kanten positief worden gestimuleerd en in grote lijnen dezelfde boodschappen meekrijgen. Als het lukt om de pedagogische bijdrage van al die partijen om het gezin heen te versterken, al is het maar een klein beetje, is al heel veel bereikt.

Door op te voeden samen met de buurt is ook zwaardere en duurdere hulp en inzet te voorkomen. Het draagt bij aan ontzorgen en normaliseren. Want met een sterke en brede pedagogische basis in buurten en wijken worden veel problemen en opvoedvragen voortijdig afgevangen. Het is een vorm van preventief jeugdbeleid, dat naadloos aansluit bij de uitgangspunten van de transitie jeugdzorg.

Werken aan de opvoedkracht van buurt, wijk of dorp: cyclus met 4 stappen

De proeftuinen in Hoorn en Opmeer hebben duidelijk gemaakt dat het versterken van de pedagogische civil society maatwerk vereist. Elke wijk of buurt is immers anders en vraagt dus ook wat anders. De processtappen zijn echter steeds hetzelfde. We onderscheiden een cyclus met vier samenhangende stappen:

Leeswijzer

De kern van deze handreiking bestaat uit de vier stappen, die gemeenten kunnen doorlopen om de opvoedkracht van een dorp, buurt of wijk te helpen versterken. Per stap vindt een uitwerking plaats aan de hand van basisinformatie (wat behelst de stap?), voorbeelden (hoe is in Hoorn en Opmeer invulling gegeven aan de stap?) en tips en aandachtspunten (wat hebben we hiervan geleerd?). De snelle lezer kan volstaan met de basisinformatie.

Daarnaast is er een [animatiefilmpje](#), dat een korte impressie geeft van het project.

Stap 1 Bepalen van de focus

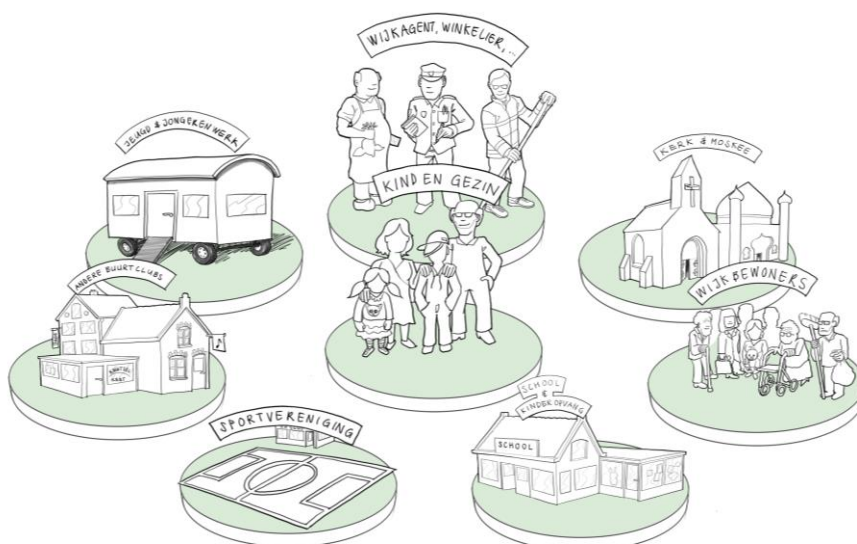

Proeftuin Hoorn: jong versus oud

In Hoorn vormt de moeizame relatie tussen een groep jongeren en wijkbewoners in de wijk Risdam-Noord het vetrekpunt. Er zijn regelmatig meldingen van overlast. Daarop worden het jongerenwerk – als linking pin richting de jongerengroepen – en het opbouwwerk – als schakel naar de wijkbewoners – bij het project betrokken. De gezamenlijke uitdaging luidt: hoe kunnen we de onderlinge sfeer tussen jong en oud in Risdam-Noord verbeteren en zorgen voor minder (ervaren) jongerenoverlast?

De eerste stap van de cyclus – het bepalen van de focus – betreft de analyse en doelbepaling. Dat is een stap die veel tijd kost, maar wel essentieel is gebleken om te komen tot een insteek, die aansluit op de situatie en behoeften in de specifieke omgeving.

Want welke partijen belangrijk zijn voor het opgroeien van de jeugd verschilt van wijk tot wijk of van buurt tot buurt. Het gaat er dus om per wijk of buurt de juiste partijen in stelling te brengen. Dat vormt een belangrijke, zo niet de belangrijkste, uitdaging in stap 1 van de cyclus 'Opvoeden samen met de buurt'.

Brainstormen op basis van wijkanalyse

In beide proeftuingemeenten – Hoorn en Opmeer – is gestart met een aantal brainstormgesprekken met verschillende betrokkenen binnen en buiten het gemeentehuis, zoals jeugdambtenaar, sportambtenaar, jongerenwerk, opbouwwerk en wijkcoördinator.

Met elkaar is het speciaal voor de proeftuinen ontwikkelde format *Wijkanalyse Opvoeden samen met de buurt* ingevuld: zie pagina 9.

Met als startvraag: wat gaat er goed in het opvoeden en opgroeien van de jeugd in onze gemeente en wat of waar gaan er dingen mis of minder goed?

Keuzevragen inrichting proeftuin

Op basis van de wijkanalyse zijn er keuzes gemaakt voor de inrichting van de proeftuin. Die keuzes hebben betrekking op:

- Het uitgangspunt: gaat het om het versterken van iets goeds of is er een acuut probleem dat aanpak behoeft?
- De wijk: op welke wijk richten we ons?
- De doelgroep: mikken we op alle jeugd in deze wijk of op een specifieke leeftijd of groep?
- De doelen: wat willen we in deze wijk met deze doelgroep precies bereiken? Wanneer zijn we tevreden?
- De opvoeders: bij welke opvoeders valt het meeste of snelste winst te behalen? Via welke opvoeders kun je – in deze wijk – kind en/of gezin het best bereiken en beïnvloeden?
- Eventuele intermediairs of vindplaatsen: welke partijen staan in contact met deze opvoeders en/of met de jeugd doelgroep en moeten we daarom betrekken?

Proeftuin Opmeer: wijkopvoeders in stelling brengen

In de dorpskernen van Opmeer zijn vooral sportverenigingen, scholen en kinderopvangorganisaties erg bepalend voor het opgroeien van jeugd, zo constateerde de ingestelde projectgroep met elkaar. De basisscholen hebben letterlijk en figuurlijk een centrale positie in de wijk en een groot deel van de jeugd is hier lid van een sportvereniging. Dat leidt tot de centrale vraag: hoe kunnen we de pedagogische bijdrage van deze 'opvoeders' nog beter benutten? Met elkaar zijn deze partijen immers in staat om een krachtige pedagogische boodschap af te geven aan de jeugd in Opmeer!

Tips en aandachtspunten

- 👉 Zorg voor een duidelijk kartrekker, die initieert, informeert en de vaart erin houdt. Dat kan bijvoorbeeld een jeugdambtenaar zijn, maar ook een jeugdprofessional.
- 👉 Zorg voor een heldere rol- en taakverdeling, zodat voor iedereen duidelijk is wie waarvoor verantwoordelijk is en wie wat wanneer doet.
- 👉 Zoek samen (gemeente en ketenpartners) naar mogelijkheden om taken in het reguliere werk van betrokkenen (jeugdprofessionals, jongerenwerk, opbouwwerk enz.) in te passen. Meer oog voor 'opvoeden samen met de buurt' vraagt vaak om een wat andere manier van werken, maar kan als extra taak worden ervaren. Bespreek dit met elkaar, zowel bij aanvang als tussentijds.
- 👉 Blijf als gemeente je betrokkenheid tonen, ook als de uitvoering bij anderen ligt.
- 👉 Begin klein en houd het simpel: kies voor een beperkt en afgebakend gebied (wijk) en voor behapbare doelen en doelgroepen; om van daaruit vervolgens verder te bouwen (cyclus).

Format wijkanalyse *Opvoeden samen met de buurt*

In welke wijk gaan we de opvoedkracht versterken?

De woonomgeving

- Geef een korte omschrijving van de wijk. Wanneer is hij gebouwd, wat voor mensen wonen er, etc.

Het buurtklimaat

- Geef een korte beschrijving van de buurt. Hoe is de sfeer, hoe gaan mensen met elkaar om?

Het opvoedklimaat

- Geef een korte beschrijving van de wijze waarop de jeugd hier opgroeit. Wat gaat goed, Wat kan beter?

Wat willen we bereiken?

Gaat het om het versterken van iets goeds of is er een acuut probleem dat aandacht heeft?

- Kies een of enkele globale themagebieden waarop wordt ingezet.

Op wie richten we ons? 1. De jeugd doelgroep

- Mikken we op alle jeugd in de gekozen wijk of op een specifieke leeftijd of groep?
- Breng kenmerken van de doelgroep in kaart. Denk daarbij onder meer aan: Omvang, leeftijd, sekse, etniciteit, sociaal milieu, leefstijl en gezondheid.

Op wie richten we ons? 2. De opvoeders

- Wat zijn – naast de ouders – de belangrijkste opvoeders van de jeugd doelgroep in deze wijk?
- Via welke van deze opvoeders kan het opgroeien van de jeugd hier positief worden beïnvloed?
- Bij welke van deze opvoeders valt het meeste of snelste winst te behalen?

Welke concrete resultaten streven we na?

- In welke meetbare prestatieindicatoren zijn de algemene doelen te vertalen? Wanneer zijn we straks tevreden?
- Streef naar SMART-doelen: Specifiek, Meetbaar, geAccepteerd, Realistisch, en Tijd-gefaaseerd.

Wie kunnen een bijdrage leveren?

Op welke bestaande samenwerkingsstructuren kunnen we aansluiten?

- Voorkom versnippering door af te stemmen met andere partijen en de structuren die al aanwezig zijn zoveel mogelijk te benutten.

Welke intermediairs of vindplaatsen kunnen we benutten en betrekken?

- Welke partijen staan in contact met 'onze' opvoeders en/of jeugd doelgroep?
- Zijn er nog andere organisaties, die zich op dezelfde doelen of doelgroepen richten?

Wat gaan we (als eerste) doen?

Met welke randvoorwaarden moeten we rekening houden?

- Maak geen onhaalbare, onrealistische plannen; ga na hoeveel tijd, geld en menskracht er beschikbaar is.

Welke acties zetten we in?

- Bepaal – in overleg met de belangrijkste samenwerkingspartners – welke acties aansluiten bij doel en de doelgroep en passen binnen de beschikbare randvoorwaarden.

Wie doet wat?

- Formuleer met elkaar een gezamenlijke ambitie en verdeel de rollen en taken.
- Zet alle (deel)taken op een rij en maak een taakverdeling. Benut ieders mogelijkheden en kwaliteiten.

Hoe krijgen we zicht op resultaten en effecten?

- Bepaal van tevoren hoe en door wie wordt gemeten.

Stap 2 In gesprek met de wijk

Proeftuin Opmeer: inventarisatieronde school en sport

In Opmeer vindt in stap 2 een inventarisatie plaats onder een aantal sportclubs, scholen en kinderopvangorganisaties, met als hoofdvragen: hoe kijken zij zelf aan tegen hun pedagogische kwaliteit en rol? Wat doen, kunnen en willen zij op dit gebied? Welke behoeften aan ondersteuning hebben zij?

Uit die inventarisatieronde komt naar voren dat genoemde partijen versterking van hun pedagogische kwaliteit een belangrijk thema vinden, maar er vaak niet aan toekomen om er heel gericht en expliciet aandacht aan te besteden. Zeker voor de meeste sportverenigingen, maar ook voor veel scholen en kinderopvangorganisaties is het iets wat bovenop hun reguliere taken komt. Door een gebrek aan tijd en specifieke expertise krijgt het thema niet altijd de aandacht die het eigenlijk verdient. Het is bovendien sterk afhankelijk van individuele leerkrachten, trainers en pedagogische medewerkers; ieder gaat toch grotendeels op zijn of haar eigen wijze met de jeugd om.

In het verlengde hiervan geven de meeste van deze 'opvoeders' aan behoefte te hebben aan concrete voorbeelden, tips en praktische ondersteuning. Ook ziet men meerwaarde in het onderling uitwisselen en afstemmen met andere organisaties.

In gesprek met opvoeders in de wijk

In Stap 1 vond de analyse, focus en afbakening plaats. In die fase is onder meer bepaald op welke specifieke opvoeder(s) het project zich richt: trainers van sportverenigingen bijvoorbeeld, of winkeliers in een bepaald winkelcentrum. Om zicht te krijgen op hun wensen en ideeën is het van belang om met deze opvoeders in gesprek te gaan. Vaak is het niet nodig om de hele groep opvoeders te bevragen; een steekproef geeft doorgaans al een goed beeld. De precieze vraagstelling is uiteraard afhankelijk van de focus (zie stap 1), maar in grote lijnen valt te denken aan vragen als deze:

- Beschikt u of uw organisaties over een pedagogische visie of methode?
- Welke pedagogische uitgangspunten worden gehanteerd?
- Op welke manier krijgt dit vorm? Hoe wordt er voor gezorgd dat iedereen volgens deze uitgangspunten werkt?
- In hoeverre ziet u voor zichzelf een opvoedkundige rol weggelegd? Waarom wel/niet?
- Wat voor boodschappen geeft u kinderen/jongeren nu al mee?
- Ziet u mogelijkheden om hier nadrukkelijker op in te zetten? Waarom wel/niet?
- Wat zou de pedagogische bijdrage van u of uw organisatie nog verder kunnen versterken?
- Wat is / heeft u hiervoor nodig?
- Is er bepaalde ondersteuning op dit vlak gewenst?

In gesprek met de jeugd

Afhankelijk van de focus van het project heeft het vaak ook meerwaarde om met jeugd zelf in gesprek te gaan; zeker als er sprake is van een specifieke, afgebakende groep kinderen of jongeren. Vragen zijn dan bijvoorbeeld:

- Wat willen deze jeugdigen zelf?
- Waarom gedragen zij zich zoals ze zich gedragen?
- Wat verwachten zij van mensen en partijen in hun omgeving?
- Hoe worden zij het liefst aangesproken en benaderd? En hoe juist niet?
- Wat voor mogelijke oplossingen zien zij zelf?

Dergelijke vragen leveren vaak verrassende en nieuwe inzichten op, die het project helpen versterken en nieuwe oplossingsrichtingen in beeld brengen.

Draagvlak

Het in gesprek gaan met de doelgroep – opvoeders én jeugdigen – levert niet alleen veel nuttige informatie op, maar heeft nog een tweede functie. Het zorgt voor draagvlak voor het project Opvoeden samen met de buurt. De ervaring is dat zowel jongeren als opvoeders het erg waarderen als naar hun mening, ideeën en wensen wordt gevraagd. Het geeft hun het gevoel serieus te worden genomen. Bovendien zet het mensen aan het denken, waardoor zij soms zelf al meer gaan letten op hun eigen pedagogische rol of in een volgende fase van het project sneller bereid zijn om aan te haken.

Proeftuin Hoorn: wijkbewoners en jongeren aan het woord

In Risdam-Noord zoekt de jongerenwerker – vanuit een open en eerlijke houding – contact met de groep (hang)jongeren. Dat maakt duidelijk dat het gaat om ongeveer 30 jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar, vaak met een moeilijk thuissituatie. Hun samenstelling wisselt. Er blijkt goed met ze te praten. De jongeren geven aan dat ze het gevoel hebben te worden weggekeken in de buurt. Ze worden bovendien steeds overal weggestuurd. Dat zorgt voor frustratie en maakt hun soms baldadig, hoewel ze zelf ook wel weten dat dit niet goed is. Hun belangrijkste wens: “Een eigen plek!”

De opbouwwerker gaat ondertussen in gesprek met de wijkbewoners. Ook zij hebben een duidelijk verhaal. Ze geven terug dat ze de groep jongeren niet goed meer durven aan te spreken op hun gedrag, met veel irritatie tot gevolg. En als ze soms ergens wat van zeggen krijgen ze van alles over zich heen. “Maar dat kan ook iets met de toonzetting te maken hebben,” geeft een van de bewoners eerlijk aan.

De jongerenwerker en opbouwwerker concluderen samen dat er in ieder geval sprake is van veel onderling wantrouwen en onbegrip tussen wijkbewoners en jongeren. Onbekend maakt onbemind!

Stap 3 Verbinden

In stap 3 is het tijd voor actie! Doordat de focus is bepaald (stap 1) en duidelijk is hoe de belangrijkste betrokkenen in de wijk er over denken (stap 2) weten we wat nodig is om de opvoedkracht in deze situatie en deze buurt te versterken. Het gaat daarbij in de kern om *verbinden*: verbinden van de analyse en wijkinventarisatie aan concrete maatregelen. En ook: het onderling verbinden van mensen en partijen in de wijk met elkaar.

Proeftuin Opmeer: uitwisselen en inspireren

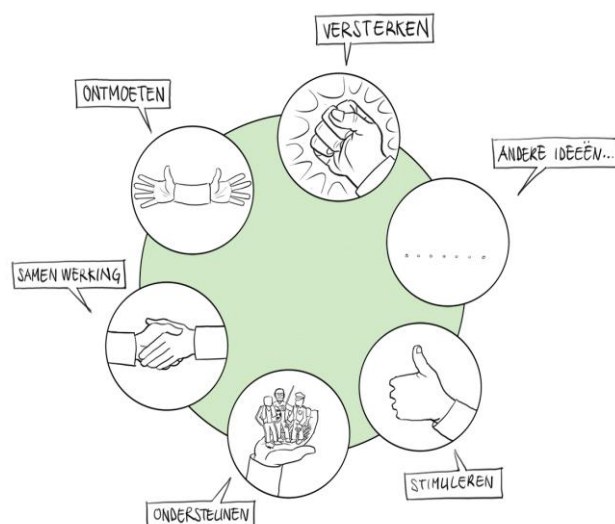
Het nog beter benutten van de pedagogische bijdrage van sportverenigingen, scholen en kinderopvangorganisaties door uitwisseling van praktische ideeën en voorbeelden: dat is in grote lijnen de uitdaging die op basis van stap 1 en 2 in Opmeer werd geformuleerd. In het verlengde hiervan organiseert gemeente Opmeer een inspiratiebijeenkomst, waar ongeveer 25 mensen van sportverenigingen, scholen en kinderopvangorganisaties pedagogische voorbeelden en tips uitwisselen. Daarmee wordt duidelijk dat investeren in pedagogische kwaliteit relatief simpel is én loont. Want een goed pedagogisch klimaat vormt een belangrijke voedingsbodem voor elke wijkorganisatie die met kinderen en jongeren werkt. Een greep uit de onderlinge adviezen:

- *“Laat leerlingen zelf aanschuiven bij het 10-minuten gesprek met hun ouders en leerkracht of docent. Zo maak je ze zelf meer verantwoordelijk”* (een schooldirecteur).
- *“Organiseer bij de start van het seizoen een ouderinformatieavond om verwachtingen uit te wisselen. En werk aan ouderbetrokkenheid door een intakegesprek met nieuwe leden en ouders”* (voorzitter sportvereniging).
- *“Ik ken ook scholen waar de leerkracht aan het begin van het schooljaar op huisbezoek gaat bij elke leerling. Dat is een forse investering, maar op die manier weten ouders en leerkracht elkaar daarna makkelijker te vinden”* (jeugdprofessional).
- *“Zet junioren in als scheidsrechter bij de pupillen: leuk voor die pupillen en een goede leerervaring voor de oudere jeugd”* (jeugdcommissielid sportvereniging).
- *“De drie-eenheid ‘Uitspreken, Afspreken, Aanspreken’ is voor iedere organisatie met jeugd belangrijk. Wanneer je verwachtingen uitspreekt en deze vat in duidelijke onderlinge afspraken is er een basis om elkaar aan te spreken op gedrag”* (jeugdprofessional).

Wat gaan we concreet doen om de opvoedkracht in de wijk te versterken?

Het versterken van de opvoedkracht in de wijk kan zich op hele verschillende zaken richten. De proeftuinen in Hoorn en Opmeer brengen een aantal goede mogelijkheden in beeld, maar de volgende 'Menukaart Opvoeden samen met de buurt' is uiteraard niet uitputtend:

1 Versterken van pedagogische kwaliteit

Door het onderwerp te agenderen kan de gemeente het pedagogisch bewustzijn van individuele wijkorganisaties bevorderen, om hen vervolgens waar nodig ondersteuning te bieden bij het doorvoeren van verbeteringen. Als het lukt om de pedagogische bijdrage van een of enkele partijen in de wijk te versterken, al is het maar een klein beetje, is al veel bereikt!

2 Bevorderen van ontmoeting en uitwisseling

De gemeente heeft connecties met verschillende pedagogische spelers in de wijk en – via haar netwerkpartners, zoals het jongerenwerk – soms ook met jeugd. Vanuit die positie is de gemeente als geen ander in staat om partijen met elkaar in contact te brengen, opdat ze standpunten en ideeën kunnen uitwisselen.

3 Stimuleren van samenwerking

De pedagogische boodschap richting de jeugd wint aan kracht wanneer verschillende opvoeders in de wijk – zoals scholen, peuterspeelzalen en sportverenigingen –daarin samen optrekken en verantwoordelijkheden delen. De gemeente kan deze partijen stimuleren en ondersteunen bij het komen tot een gezamenlijke pedagogische visie of gedeelde omgangsnormen.

4 Bevorderen van jeugdparticipatie

De wijk is niet alleen voor, maar ook van de jeugd. Om dat te benadrukken heeft het meerwaarde om jongeren vanuit de gemeente (en ook vanuit de wijkorganisaties) te stimuleren en te ondersteunen om eigen initiatieven te ontplooien, bijvoorbeeld door budget beschikbaar te stellen voor goede plannen van jeugd.

5 Versterken van het wijkverantwoordelijkheidsgevoel

Het zijn vooral wijkbewoners zelf die bepalend zijn voor hoe een wijk functioneert. De gemeente kan die eigen verantwoordelijkheid aanmoedigen door de bewoners te betrekken bij en te laten (mee)beslissen over zaken die hun buurt aangaan, zoals de inrichting en het beheer van een speeltuin of sportveldje.

6 ...

Tips en aandachtspunten

- ☞ Begin klein en wil niet alles tegelijk: start met enkele concrete maatregelen, die relatief eenvoudig en snel uitvoerbaar zijn en aansluiten bij de analyse (stap 1) en wijk (stap 2).
- ☞ Neem als gemeente het initiatief voor de acties en maatregelen; of maak hier duidelijke afspraken over met netwerkpartners. Initiatieven gericht op *Opvoeden samen met de buurt* ontstaan namelijk zelden spontaan; die moeten worden aangewakkerd.
- ☞ Faciliteer als gemeente de uitvoering van de acties, bijvoorbeeld door een zaaltje ter beschikking te stellen, een spreker in te huren of budget te regelen voor de catering. Het gaat doorgaans om relatief kleine bedragen, die voor de uitvoering echter groot verschil maken.
- ☞ Betrek betrokkenen uit stap 1 en 2 bij de acties of informeer ze erover, zodat ze weten wat er met hun inbreng is gedaan. Neem hun signalen en behoeften bovendien serieus..
- ☞ Maak in de communicatie duidelijk dat de acties en maatregelen zijn bedoeld om de opvoedkracht van de wijk nog verder te versterken. Voorkom dat het wordt opgevat als kritiek dat mensen en organisaties in de wijk het nu niet goed doen.

Proeftuin Hoorn: initiëren van ontmoeting

De moeizame relatie tussen volwassen wijkbewoners en jongeren Risdam-Noord komt vooral voort uit wantrouwen en onbegrip, zo concludeerden de jongerenwerker en opbouwwerker op basis van hun gesprekken in de wijk. Onbekend maakt onbemind. Om daar wat aan te doen neemt de jongerenwerker een deel van de groep jongeren een keer mee naar het reguliere bewonersoverleg met een groep actieve buurtbewoners. Wat volgt is een positief en constructief overleg, waarin de jongeren zich presenteren en toelichten waarom ze graag een eigen plek willen. Dat dwingt respect en begrip af bij de wijkbewoners. De jongeren gaan zelfs onder applaus de deur uit.

- De jongerenwerker: *"Het feit dat de jongeren de moeite namen om langs te komen wordt erg gewaardeerd. Door het persoonlijke contact in een rustige sfeer werd de angst, die er bij de wijkbewoners was, voor een belangrijk deel weggenomen."*
- De opbouwwerker: *"Als ze elkaar nu op straat tegenkomen kennen ze elkaar en zie je een knikje of een glimlach. Dat vormt een positieve basis. Buurtbewoners durven de jongeren daardoor beter aan te spreken op hun gedrag, maar de acceptatie is ook groter. Bewoners zien het meer als 'onze jongeren, die gaan we niet weggagen'. Hoewel we bewoners wel aanraden om overlast altijd te melden bij de politie, want alleen dan kunnen ze actie ondernemen."*

Als vervolg op deze positieve ontmoeting ontstaat het idee een maaltijd dialoog te organiseren: met hulp van de jongerenwerker gaan de jongeren koken voor buurtbewoners. Het is een manier om hun goede wil te tonen en gelijk ook een goede gelegenheid om elkaar beter te leren kennen. De maaltijd dialoog wordt door omstandigheden op het laatste moment uitgesteld, maar er wordt gezocht naar een nieuwe datum.

Stap 4 Vervolgacties en borgen

Proeftuin Hoorn: structureel contact, 'heitje voor karweitje' en JOP

De georganiseerde ontmoeting tussen de jongeren en de oudere bewoners in Risdam-Noord vormde een belangrijke doorbraak. Het heeft gezorgd voor meer wederzijds begrip en respect en ook lijkt de (ervaren) overlast sindsdien al iets af te nemen. Hiermee is een goede basis gelegd, maar alle partijen realiseren zich dat meer nodig is om ook op de langere termijn een verschil te maken. De jongeren- en opbouwwerker nemen daarom, samen met de wijkcoördinator en in samenspraak met de betrokkenen in de wijk, het initiatief voor een aantal vervolgacties:

- De jongerenwerker heeft inmiddels regelmatig en goed contact met de jongeren. Met elkaar hebben ze een barbecue georganiseerd en op verzoek van de jongeren zelf hebben zij een voorlichting over blowen gekregen van de Brijder Stichting.
- Het is inmiddels de bedoeling dat de jongeren vaker aanschuiven bij ontmoetingsmomenten met wijkbewoners, ook als de samenstelling van de groep verandert.
- Met de jongeren zijn afspraken gemaakt om klusjes in de wijk te verrichten, waarmee ze groepsuitjes kunnen verdienen. Zo zijn ze al een keer gaan paintballen. Door vuil te prikken, glas op te ruimen en tuinen op te knappen tonen de jongeren hun goede kant en wil.
- De wijkcoördinator is momenteel druk bezig om de wens van de jongeren om een eigen plek gestalte te geven. Vooralsnog is er echter veel weerstand van bewoners uit een ander deel van de wijk tegen het plaatsen van een Jongeren OntmoetingsPlek (JOP). Ook hier wil de wijkcoördinator gaan inzetten op ontmoeting tussen deze wijkbewoners en de jongeren, om op die manier het gesprek te bevorderen en koudwatervrees weg te nemen.

In stap 3 is een goede start gemaakt met het versterken van de pedagogische civil society door een of enkele concrete acties in gang te zetten. Dat is echter pas het begin. Een vervolg is nodig om de gelegde basis verder tot wasdom te brengen. De centrale vraag in deze laatste stap van de cyclus luidt dan ook:

Welke vervolgacties zijn nodig om de opvoedkracht van de wijk verder en blijvend te versterken?

Het gaat er in deze laatste stap om samen met de betrokkenen in de wijk passende vervolgacties te bepalen. En daarna start de cyclus weer opnieuw bij stap 1 'Bepalen van de focus'. Want *Opvoeden samen met de buurt* is nooit af. Het vraagt om blijvende aandacht!

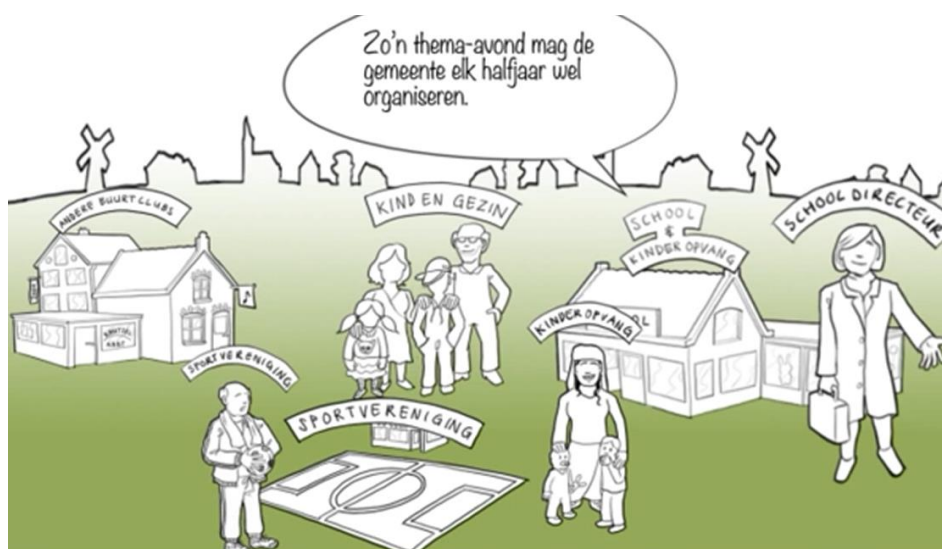
Proeftuin Opmeer: nabellen om terug te horen en aan te wakkeren

De inspiratieavond in Opmeer voor scholen, kinderopvangorganisaties en sportverenigingen eindigde met de oproep aan de aanwezigen om vooral zelf aan de slag te gaan met de ideeën voor het versterken van de pedagogische kwaliteit. Maar ook om bij de gemeente aan te kloppen als hierbij ondersteuning nodig is. Enkele organisaties melden zich zelf met een concrete vraag, waaronder een brede school in een van de dorpskernen. Deze brede school, waarin een basisschool, peuterspeelzaal en kinderopvangorganisatie (BSO) samenwerken met een muziekvereniging, enkele sportclubs en het jeugd- en jongerenwerk, wil ondersteuning bij het ontwikkelen, uitdragen en borgen van een gemeenschappelijk pedagogisch kader, zodat kinderen en jongeren in de wijk overal op dezelfde manier worden aangesproken en dezelfde boodschappen en regels meekrijgen. In gesprek met de gemeente wordt nu gekeken naar de wijze waarop dit vorm gaat krijgen.

De projectgroep realiseert zich echter dat niet alle partijen zelf contact opnemen; dat het continueren van de aandacht voor het concept *Opvoeden samen met de buurt* een meer proactieve benadering vereist. Twee maanden na de inspiratiebijeenkomst worden daarom alle aanwezigen nagebeld. Het belronde maakt duidelijk dat de inspiratieavond bij een deel van de organisaties tot concrete vervolgacties heeft geleid:

- Een sportvereniging: *"Het thema pedagogische kwaliteit staat inmiddels stevig bij ons op de agenda. Wij zijn als bestuur in gesprek gegaan met de trainers over hun pedagogische rol. Want pedagogische kwaliteit vormt de basis voor plezier en is dus cruciaal voor de vereniging. Want zoals we hier zeggen: lachende koeien geven meer melk!"*
- Een andere sportvereniging: *"Wij organiseren binnenkort een bijeenkomst voor ouders over betrokkenheid. En we hebben plannen om meer verbindingen te leggen met andere partijen in de wijk."*
- Een kinderopvangorganisatie: *"Wij hebben de tip overgenomen om een intakegesprek te houden met ouders van nieuwe kinderen."*

Daarnaast was het telefoontje na afloop voor sommige organisaties een goede herinnering: het bracht ze alsnog op ideeën of tot een ondersteuningsvraag. Een schooldirecteur verwoordt een veel gehoord geluid: *“De bijeenkomst heeft ons aan het denken gezet: niet alleen ouders zijn partners voor ons als school, maar ook sportclubs en andere wijkorganisaties. Samen staan we voor de opvoeding van kinderen. Daarin moet je met elkaar afstemmen.”* Maar ook: *“Wij hebben niet de capaciteit en kennis om dat te initiëren. Wij zouden het dus toejuichen als de gemeente twee keer per jaar verschillende organisaties bijeen zou brengen om met elkaar uit te wisselen over thema’s als omgaan met ongewenst gedrag, pesten, betrekken van ouders en jeugdparticipatie.”*

Colofon

Samenstelling en redactie

Paul Duijvestijn, DSP-groep

m.m.v. Norbert Broenink, DSP-groep

In opdracht van

Jennifer van Leeuwen, gemeente Opmeer

Roos Bruin, gemeente Hoorn

Tekeningen

Thomas van Daalen, Spraakmakende Verbeelding

Jochem Galama, Contour Industrial Design Solutions

Vormgeving en uitgave

DSP-groep, 2015

Met ondersteuning van Provincie Noord-Holland.

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam

T +31 (0)20 625 75 37
dsp@dsp-groep.nl
www.dsp-groep.nl

KvK A'dam 33176766

DSP-groep, opgericht in 1984, is een onafhankelijk landelijk bureau voor onderzoek, advies en management, met vijftig medewerkers. We werken in opdracht van overheden en maatschappelijke organisaties op regionaal, lokaal en (inter)nationaal niveau.

Werkvelden

De werkvelden waarop we de meeste expertise hebben opgebouwd zijn veiligheid, jeugd, sport, kunst en cultuur, onderwijs, openbare ruimte en groen, sociaal beleid, stedelijke vernieuwing, welzijn, wonen en wijkgericht werken.

Dienstverlening

We ondersteunen onze opdrachtgevers bij complexe vraagstukken. We kunnen onderzoek doen, een registratiesysteem of monitor ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of tijdelijk het management voeren. DSP-groep geeft ook trainingen, workshops en lezingen.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.